

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรและ เศรษฐกิจ กับความต้องการพึ่งพาบุตร และการได้พึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย

ผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมต่างกันน่าจะมี ความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงาน ก็น่าจะ มีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงาน เพราะผู้สูงอายุ ที่ไม่ได้ทำงาน ไม่มีรายได้เลี้ยงชีพตน จึงต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะบุตรของตนเอง นอกจากนี้ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงาน ภาคเกษตรกรรมน่าจะต้องการพึ่งพาบุตร มากกว่ากลุ่มที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม เพราะอาชีพเกษตรกรรมมักมีลักษณะที่ อาศัยแรงงาน ซึ่งบุตรเป็นศูนย์กลางสำคัญที่ผู้สูงอายุหวังที่จะพึ่งพา

ในบทนี้จะศึกษาถึงปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต สุขภาพของผู้สูงอายุ และปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ ได้แก่ การทำงานเชิง เศรษฐกิจ และอาชีพของผู้สูงอายุ ว่าปัจจัยดังกล่าว มีความสัมพันธ์อย่างไรกับความต้องการพึ่งพาบุตร โดยตัวแปรความต้องการ ได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรชี้ให้เห็น ความต้องการพึ่งพาบุตรด้าน เศรษฐกิจ ตัวแปรบุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย ชี้ให้เห็นความต้องการพึ่งพาบุตร ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย นอกจากนี้ยังศึกษาว่าปัจจัยต่าง ๆ ทางประชากร เศรษฐกิจสังคมนั้น มีความสัมพันธ์อย่างไรกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง โดยด้าน เศรษฐกิจ พิจารณาจากตัวแปรการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร แหล่ง รายได้ที่สำคัญที่สุด และกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนด้านการดูแลเมื่อ

เจ็บป่วย ซึ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว ได้ค้นหาตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาร่วมพิจารณาเป็นตัวแปรควบคุมด้วย นั่นคือดูว่าเมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร

ปัจจัยทางประชากร

1. อายุของผู้สูงอายุ

ผลงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงว่า เมื่อผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้น ก็จะมีการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากขึ้นด้วย เพราะความเสื่อมถอยทางด้านร่างกายจิตใจและบทบาททางสังคม ทำให้ช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ใกล้ชิดเช่นบุตรของตน ดังนั้น ในการศึกษาคั้งนี้จึงตั้งสมมุติฐานไว้ว่า "ผู้สูงอายุในกลุ่มอายุมาก มีความต้องการพึ่งพาบุตร และได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุในกลุ่มอายุน้อย" ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 4)

ข้อมูลในตารางที่ 4 แสดงว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการพึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจมาก โดยพบว่าผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรถึงร้อยละ 88.4 ในกลุ่มอายุ 60-64 ร้อยละ 89.2 ในกลุ่ม 65-69 ปี และร้อยละ 92.6 ในกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป นั่นคือ ผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากต้องการพึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มอายุน้อย ซึ่งความแตกต่างของความต้องการพึ่งพาบุตรระหว่างกลุ่มอายุ เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร กลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร อายุ (ปี)	ทั่วประเทศ			เมือง			ชนบท		
	60-64	65-69	70+	60-64	65-69	70+	60-64	65-69	70+
ด้านเศรษฐกิจ									
1. ความต้องการได้รับการดูแล									
ส่งเสียจากบุตร									
ต้องการ									
ไม่ต้องการ									
รวม									
$\chi^2=12.38$ (P=0.00) $\chi^2=2.29$ (P=0.31) $\chi^2=9.79$ (P=0.00)									
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย									
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล									
ยามเจ็บป่วย									
บุตร									
บุคคลอื่น									
รวม									
$\chi^2=13.99$ (P=0.00) $\chi^2=1.38$ (P=0.50) $\chi^2=18.16$ (p=0.00)									

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ ยังคงเป็นเช่นเดิมคือ ร้อยละของผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากต้องการได้รับการดูแลส่งเสียมากกว่ากลุ่มอายุน้อย โดยความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในชนบทเป็นไปอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนในเขตเมืองนั้น ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัยเขตชนบทมีร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรสูงกว่าเขตเมืองในทุกกลุ่มอายุ อาจเนื่องมาจากกลุ่มผู้สูงอายุในชนบท มักมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมียาได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำจึงต้องการพึ่งพาอาศัยบุตรด้านเศรษฐกิจ มากกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 4)

สำหรับด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย แม้เทียบอัตราร้อยละแล้วจะน้อยกว่าความต้องการพึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ยังนับว่าเป็นอัตราส่วนที่สูง นั่นคือ ผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างตอบว่า ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วย ถึงร้อยละ 67.2 ร้อยละ 69.8 และร้อยละ 74.3 ในกลุ่มอายุ 60-64 ปี, 65-69 ปี และ 70 ปีขึ้นไปตามลำดับ เขตชนบทก็เช่นกันที่ผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มอายุน้อยอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนเขตเมือง ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย แสดงให้เห็นว่า เขตที่อยู่อาศัยมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่ดังกล่าว

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัย ยังคงพบว่าอัตราส่วนร้อยละของความต้องการของผู้สูงอายุชนบทก็ยังสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง

สาเหตุของความแตกต่างของความต้องการพึ่งพาบุตร ระหว่างเขตที่อยู่อาศัย น่าจะเป็นเพราะโครงสร้างครอบครัวในชนบทส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ผู้สูงอายุมีความเคยชินในการอยู่ร่วมกับบุตรหลาน จึงเห็นเป็นความจำเป็นและต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออายุมากขึ้น ช่วยเหลือตนเองได้น้อยลงเท่าใด ก็จะต้องพึ่งพาบุตรมากขึ้นด้วย ส่วนผู้สูงอายุในเขตเมืองส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว ประกอบกับการบริการด้านสาธารณสุข การแพทย์ และสถานพยาบาลเป็นไปอย่างกว้างขวาง ดังนั้น เมื่อเจ็บป่วยผู้สูงอายุในเขตเมืองส่วนหนึ่งจึงต้องการพึ่งบริการทางการแพทย์ มากกว่าต้องการพึ่งบุตรของตน

โดยสรุปแล้ว ผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากส่วนใหญ่ มีความต้องการพึ่งพาบุตรทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า

ช. ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

ในขั้นต้นจะกล่าวถึง การได้พึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาตัวแปร แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด และกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว โดยอาศัยข้อมูลในตารางที่ 5 อธิบาย

ตารางที่ 5
ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร ตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย

การได้พึ่งพาบุตร อายุ (ปี)	ทั่วประเทศ			เมือง			ชนบท		
	60-64	65-69	70+	60-64	65-69	70+	60-64	65-69	70+
ด้านเศรษฐกิจ									
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด									
บุตร	37.9	46.2	56.5	47.2	48.3	56.9	35.8	45.7	56.4
บุคคลอื่น	62.1	53.8	43.5	52.8	51.7	43.1	64.2	54.3	43.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=79.26$ (P=0.00)			$\chi^2=4.35$ (P=0.11)			$\chi^2=79.78$ (p=0.00)		
2. ก่อตั้งสำคัญในการหาเลี้ยง									
ครอบครัว									
บุตร	39.6	47.7	51.9	41.0	46.3	46.9	39.3	48.0	52.8
บุคคลอื่น	60.4	52.3	48.1	59.0	53.7	53.1	60.7	52.0	47.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=31.71$ (P=0.00)			$\chi^2=1.40$ (P=0.49)			$\chi^2=31.88$ (p=0.00)		
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย									
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย									
บุตร	62.9	63.2	70.3	52.0	51.2	55.6	65.2	65.8	73.2
บุคคลอื่น	37.1	36.8	29.7	48.0	48.8	44.4	34.8	34.2	26.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=16.57$ (P=0.00)			$\chi^2=0.71$ (P=0.69)			$\chi^2=16.22$ (P=0.00)		
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล									
บุตร	35.6	43.5	59.9	36.2	40.5	55.0	35.5	44.2	60.8
บุคคลอื่น	64.4	56.5	40.1	63.8	59.5	45.0	64.5	55.8	39.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=137.56$ (P=0.00)			$\chi^2=15.04$ (P=0.00)			$\chi^2=123.55$ (P=0.00)		

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 5)

เมื่อพิจารณาถึงแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไปมีร้อยละที่บุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดร้อยละ 56.5 ในขณะที่ กลุ่มอายุ 65-69 ปี มีร้อยละ 46.2 และกลุ่ม 60-64 ปีมีเพียงร้อยละ 37.9 ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวเป็นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทิศทางก็ยังคงเป็นเช่นนี้แม้แยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย สาเหตุที่เห็นได้ชัดเจนคือ สภาพร่างกายและสมรรถภาพในการทำงานที่ลดถอยลง เมื่ออายุมากขึ้นทำให้ทำงานหารายได้เลี้ยงชีพตนเองได้น้อยลง แหล่งรายได้ที่เคยได้จากการทำงานของตนเองก็ต้องเปลี่ยนไปเป็นอันดับรอง และมีแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด แหล่งอื่นทดแทน ซึ่งแหล่งที่ใกล้ชิดที่สุดคือ บุตรนั่นเอง

ส่วนความแตกต่างระหว่าง เขตที่อยู่อาศัยนั้นในเขตเมืองผู้สูงอายุมีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดเป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าเขตชนบท สาเหตุหนึ่งอาจมาจากการที่อาชีพส่วนหนึ่งในสังคมเมืองมีการเกษียณอายุการทำงาน ซึ่งในประเทศไทยคือ 60 ปี ดังนั้นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้ว แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดที่เคยเป็นจากการทำงานของตนเองก็เปลี่ยนไป โดยส่วนหนึ่งหันมาพึ่งบุตรแทน ในขณะที่ผู้สูงอายุชนบทส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกรรม ไม่มีการเกษียณอายุการทำงาน หากร่างกายยังคงแข็งแรงจะทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวไปเรื่อย ๆ จนร่างกายทำไม่ไหวจึงหันไปพึ่งผู้อื่นเช่นบุตร

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 5 ตารางที่ 5)

ในทางองเดียวกับแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด ตัวแปรกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวก็เช่นกัน ผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากมีบุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวเป็นสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มอายุน้อย ทั้งเมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งประเทศและ

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งการเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ร้อยละของเขตเมืองสูงกว่าชนบทเฉพาะกลุ่มอายุ 60-64 ปี ซึ่งน่าจะเป็นเพราะสาเหตุเดียวกับที่ได้กล่าวถึงในส่วนของแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด ส่วนในกลุ่มอายุ 65-69 ปี และกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป ร้อยละของผู้สูงอายุที่บุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวในเขตเมืองน้อยกว่าชนบท น่าจะเนื่องมาจากการที่ในสังคมเมือง โครงสร้างครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว แม้ผู้สูงอายุจะพึ่งบุตรด้านเศรษฐกิจ แต่บุตรคนนั้น ๆ อาจแต่งงานออกไปอยู่เป็นคนละครอบครัวแล้ว ก็จะไม่รวมอยู่ในค้ำตอบนี้ ทำให้อัตราร้อยละต่ำลง อย่างไรก็ตามเมื่อทดสอบค่า x^2 แล้วพบว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในเขตเมืองนั้นเป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

สำหรับการได้พึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยนั้น จะพิจารณาตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วยและตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 5)

จากข้อมูลตารางที่ 2 พบว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มอายุมากมีร้อยละที่บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วย มากกว่ากลุ่มอายุน้อย คือ เป็น ร้อยละ 62.9 ในกลุ่มอายุ 60-64 ปี ร้อยละ 63.2 ในกลุ่มอายุ 65-69 ปี และร้อยละ 70.3 ในกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป สาเหตุที่น่าจะเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุเมื่อเจ็บป่วยยิ่งช่วยเหลือตัวเองได้น้อยลง จึงต้องการและจำเป็นต้องมีผู้ดูแลช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในกลุ่มอายุมาก ยามเจ็บป่วยก็จำเป็นต้องพึ่งพาให้บุตรดูแลช่วยเหลือมากกว่ากลุ่มอายุน้อย

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ยัง

คงเดิม แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญเฉพาะในชนบท และอัตราร้อยละของผู้สูงอายุที่บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยนั้นในชนบทสูงกว่าเขตเมืองในทุกกลุ่มอายุ เพราะลักษณะโครงสร้างครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย บุตรแม้แต่งงานแล้วก็มิได้แยกเรือนออกไปหรืออยู่นเรือนที่มีบริเวณใกล้เคียงกัน ดังนั้น หากผู้สูงอายุเจ็บป่วย บุตรก็สามารถดูแลช่วยเหลือได้สะดวก ขณะที่เขตเมืองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวบุตรที่แยกครอบครัวออกไปแล้วไม่สะดวกในการเดินทางมาดูแลผู้สูงอายุ ผู้เป็นบิดามารดา ด้วยตนเอง ยามท่านเจ็บป่วย

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 5)

ในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล ผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากมีบุตรเป็นผู้จ่ายให้เป็นอัตราส่วนร้อยละที่มากกว่ากลุ่มอายุน้อยอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มอายุน้อย 60-64 ปี ทั้งในเขตเมืองและชนบท มีอัตราส่วนร้อยละที่บุตรเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลใกล้เคียงกัน แต่กลุ่มอายุ 65-69 ปี และกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป ในชนบทมีร้อยละที่บุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลสูงกว่าเขตเมือง อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งรายได้ไม่แน่นอน ประกอบกับเมื่ออายุมากขึ้น สังขารเสื่อมโทรมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเจ็บป่วย ไม่สามารถทำงานได้ รายได้เลี้ยงชีพส่วนหนึ่งขาดไป และไม่มีเงินเก็บบานานู จึงจำเป็นต้องพึ่งพาบุตรในด้านต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งการจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วย

สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4-5 สรุปได้ว่า กลุ่มอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตร คือผู้สูงอายุกลุ่มอายุมากต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มอายุน้อย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่าอัตราส่วนร้อยละของความถี่ของการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตรของกลุ่มอายุมาก ก็ยังคงสูงกว่ากลุ่มอายุน้อย แต่เมื่อทดสอบด้วยค่า x^2 แล้วกล่าวได้ว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในเขตเมืองส่วนใหญ่ เป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. เพศของผู้สูงอายุ

แม้ในปัจจุบัน สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง รับเอาวัฒนธรรมของชาติตะวันตกมากขึ้น แต่ค่านิยมของครอบครัวไทย ก็ยังคงลักษณะชายเป็นใหญ่กว่าหญิง หรือ Patriarchal Family อยู่ คือสามีมีบทบาทในการคุ้มครองช่วยเหลือครอบครัวมากกว่าภรรยา และถือกันว่าเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า เมื่อเพศหญิง เข้าสู่วัยสูงอายุหากสามีต้องจากไป ผู้สูงอายุหญิงจึงต้องการและจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะบุตรของตน สำหรับผู้สูงอายุชายนั้นส่วนใหญ่มองหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวมาตลอด ส่วนหนึ่งจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างของความต้องการและการพึ่งพาบุตรระหว่างผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมาของประเทศไทยและสิงคโปร์ก็สนับสนุนเหตุผลดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า "ผู้สูงอายุเพศหญิงมีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าเพศชาย" และผลการศึกษาปรากฏในรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 6

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร เพศของผู้สูงอายุและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั่วประเทศ		เมือง		ชนบท	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล						
ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	87.8	92.3	77.7	87.3	89.7	93.3
ไม่ต้องการ	12.2	7.7	22.3	12.7	10.3	6.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=16.62$ (P=0.0)		$\chi^2=7.42$ (P=0.0)		$\chi^2=10.0$ (P=0.0)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่สูงอายุต้องการให้ดูแล						
ยามเจ็บป่วย						
บุตร	58.5	79.2	50.3	66.8	60.1	81.9
บุคคลอื่น	41.5	20.8	49.7	33.2	39.9	19.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=160.38$ (P=0.0)		$\chi^2=14.31$ (P=0.0)		$\chi^2=154.41$ (P=0.0)	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 6)

ข้อมูลจากตารางที่ 6 แสดงว่า ผู้สูงอายุหญิงต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุชายอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยก็ได้ผลเช่นเดียวกัน ทั้งในเขตเมืองและชนบท ซึ่งน่าเป็นเพราะสภาพทางเศรษฐกิจและจิตใจที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและหญิง รวมทั้งค่านิยมดั้งเดิมของไทยที่หญิงมักเป็น "ช้างเท้าหลัง" และต้องการที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจมากกว่าชาย

ส่วนความแตกต่างระหว่างเขตที่อยู่อาศัยนั้น ผู้สูงอายุในเขตชนบทยังคงต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าเขตเมืองเช่นเดิม ซึ่งเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกัน สำหรับความแตกต่างของผู้สูงอายุหญิงเขตเมืองและชนบทนั้น ส่วนหนึ่งอาจมาจากในสังคมเมืองสตรีทำงานนอกบ้านมากกว่า จึงมีเงินออมไว้เลี้ยงตนยามชรา ทำให้มีร้อยละของความต้องการพึ่งบุตรด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าสตรีชนบท

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 6)

ผู้สูงอายุหญิงมีอัตราส่วนร้อยละที่ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วย สูงกว่าผู้สูงอายุชายทั้งในเขตเมืองและชนบทอย่างมีนัยสำคัญ โดยอัตราส่วนร้อยละแสดงความต้องการพึ่งบุตรด้านนี้ มีความแตกต่างระหว่างเพศมาก ในขณะที่ความต้องการพึ่งบุตรด้านเศรษฐกิจมีความแตกต่างระหว่างเพศน้อยกว่า อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุหญิงซึ่งมีความต้องการพึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุชายอยู่แล้วนั้น ในยามเจ็บป่วย ร่างกายอ่อนแอลง ยิ่งกระทบถึงจิตใจทำให้ต้องการพึ่งพาบุตรมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงต่างก็เห็นความสำคัญของการพึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยโดยเฉพาะผู้สูงอายุชายที่ต้องการพึ่งบุตรด้านเศรษฐกิจถึงร้อยละ 87.3 แต่ต้องการพึ่งบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยเพียงร้อยละ 58.5 สำหรับความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทยังคงเดิมคือ ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการพึ่งพาบุตรในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองทั้งเพศหญิงและชาย สาเหตุหลักน่าจะยังคงเนื่องจาก ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจสังคมและความเจริญทางการแพทย์ ที่แตกต่างกัน

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 7)

แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุต่างเพศก็จะต่างกันไปโดยส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุหญิง จะได้จากบุตรในขณะที่ผู้สูงอายุชายส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งอื่น ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่ได้จากการทำงานของตนเอง จากข้อมูลตารางที่ 7 พบว่าผู้สูงอายุหญิงมีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดถึงร้อยละ 54.6 ขณะที่ผู้สูงอายุชายมีร้อยละ 37.4 ซึ่งความแตกต่างระหว่างเพศนี้เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยก็เป็นไปนองเดียวกัน แต่จะสังเกตได้ว่าอัตราส่วนร้อยละของผู้สูงอายุที่มีบุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดนั้นในเขตเมืองจะสูงกว่าเขตชนบท ทั้งชายและหญิง น่าจะเป็นเพราะลักษณะอาชีพ การเกษียณอายุทำงาน รวมทั้งการที่รายได้เฉลี่ยของประชาชนในเขตเมืองสูงกว่าชนบท ผู้เป็นบุตรจึงสามารถแบ่งราย

ตารางที่ 7

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้ฟังพจนานุกรมเพศของผู้สูงอายุ และเขตที่อยู่อาศัย

การได้ฟังพจนานุกรม	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	37.4	54.6	39.9	59.2	36.9	53.6
บุคคลอื่น	62.6	45.4	60.1	40.8	63.1	46.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=91.87$ (P=0.0)		$\chi^2=19.0$ (P=0.0)		$\chi^2=71.72$ (P=0.0)	
2. กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว						
บุตร	40.0	51.2	37.0	50.6	40.6	51.3
บุคคลอื่น	60.0	48.8	63.0	49.4	59.4	48.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=34.9$ (P=0.0)		$\chi^2=7.97$ (P=0.0)		$\chi^2=26.95$ (P=0.0)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	52.2	75.7	39.1	62.5	54.6	78.5
บุคคลอื่น	47.8	24.3	60.9	37.5	45.4	21.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=178.28$ (P=0.0)		$\chi^2=25.16$ (P=0.0)		$\chi^2=160.31$ (P=0.0)	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	37.1	55.3	30.8	53.7	38.3	55.7
บุคคลอื่น	62.9	44.7	69.2	46.3	61.7	44.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=101.41$ (P=0.0)		$\chi^2=26.43$ (P=0.0)		$\chi^2=76.34$ (P=0.0)	

ไว้ให้กับผู้สูงอายุผู้เป็นบิดามารดา จนเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุจริตมากกว่าใน
ชนบท

-กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 7)

ผู้สูงอายุเพศหญิงอาศัยอยู่ในครอบครัวที่บุตรเป็นกำลังสำคัญในการหา
เลี้ยงครอบครัว เป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย ในทุกเขตที่อยู่อาศัย
อย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากในวัยสูงอายุมีสัดส่วนของหญิงหม้าย
มากกว่าชาย ซึ่งเพศหญิงส่วนใหญ่มักมีสามีมักเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยง
ครอบครัว ดังนั้น เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หากสามีผู้หาเลี้ยงครอบครัวสิ้นชีวิต ผู้สูง
อายุหญิง เหล่านั้นจึงจำเป็นต้องพึ่งบุตรแทน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงใน
เขตชนบทมีบุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่า
เขตเมืองเล็กน้อย ซึ่งน่าจะ เป็นเพราะครอบครัวในชนบทเป็นครอบครัวขยาย ผู้
สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกับบุตร จึงมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่บุตรเป็น
กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าในเขตเมือง ที่เป็นระบบโครงสร้าง
ครอบครัวเดี่ยว

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 7)

จากข้อมูลในตารางที่ 7 แสดงว่าในยามเจ็บป่วย ผู้สูงอายุเพศหญิงมีร้อย
ละที่บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุอาจเนื่องมา
จากความแตกต่างด้านสรีระระหว่างเพศชายและหญิง ซึ่งมักกล่าวกันว่าเพศหญิงเป็น

เพศอ่อนแอ แต่หญิงมีอายุขัยเฉลี่ยมากกว่าชาย นอกจากนี้ยังเป็นเพราะผู้สูงอายุเพศหญิงมีส่วนที่เป็นหม้ายสูง ส่วนเพศชายที่สัดส่วนที่อาศัยอยู่กับคู่สมรสสูง ดังนั้นในยามเจ็บป่วยกลุ่มผู้สูงอายุหญิงที่เป็นหม้ายก็จะอาศัยบุตรเป็นผู้ดูแล ขณะที่ผู้สูงอายุชายที่อาศัยอยู่กับคู่สมรสก็มักจะมีคู่สมรสเป็นผู้ดูแล

สำหรับความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทนั้น ผู้สูงอายุในชนบทมีบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยในอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าเขตเมืองไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิง สาเหตุสำคัญน่าจะ เป็นเพราะความเอื้ออำนวยของระบบครอบครัวชายนั่นเอง โดยที่ในแต่ละเขตที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุหญิงยังคงได้พึ่งพาบุตรในฐานะผู้ดูแลยามเจ็บป่วย มากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 7)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วย กับผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล พบว่าร้อยละของผู้สูงอายุที่บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยสูงกว่าร้อยละที่เป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล ทั้งนี้เพราะคำตอบที่ว่าบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยนั้น รวมคำตอบของบุตรที่ดูแลโดยจ่ายค่ารักษาพยาบาลและไม่ได้จ่ายเอาไว้ด้วยกัน

สำหรับการจ่ายค่ารักษาพยาบาลนั้น ผู้สูงอายุหญิงมีบุตรเป็นผู้จ่ายในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุชาย คือเป็นร้อยละ 55.3 และ 37.1 ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยก็พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้สูงอายุกับผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลยังเป็นไปเช่นเดิม คือมีร้อยละของผู้สูงอายุหญิงที่มีบุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้สูงกว่า ผู้สูงอายุชาย เหตุผลสำคัญประการหนึ่งน่าจะเป็นเพราะ ผู้สูงอายุชายมีส่วนการทำงานเชิงเศรษฐกิจมากกว่า จึงมีรายได้เป็นของตนเอง สามารถจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองได้เมื่อเจ็บป่วย

อย่างไรก็ตาม จะสังเกตได้ว่าร้อยละของผู้สูงอายุหญิงในเขตเมืองและชนบทมีร้อยละที่บุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 55.7 ในชนบท เทียบกับร้อยละ 53.7 ในเมือง แต่ความแตกต่างในสัดส่วนดังกล่าวพบในกลุ่มผู้สูงอายุชายในเขตเมือง สาเหตุน่าจะเนื่องมาจาก ลักษณะอาชีพหรืองานที่ผู้สูงอายุในชนบทมักเป็นเกษตรกรกรรม มิได้มีรายได้เป็นเงินเดือนและไม่มีเงินเบี้ยบำนาญหรือการเกษียณอายุ ดังนั้น หากเจ็บป่วยไม่สามารถทำงานได้รายได้ก็ลดลง จึงต้องอาศัยพึ่งพาบุตรในด้านการจ่ายค่ารักษาพยาบาลมากขึ้น

สรุป

ข้อมูลจากตารางที่ 6 และ 7 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เพศของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตร ผู้สูงอายุเพศหญิงต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุชาย ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อทดสอบด้วยค่า χ^2 ก็พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศของผู้สูงอายุกับตัวแปรต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ยกเว้น การได้รับการดูแลส่ง เสี่ยงจากบุตรที่มีความแตกต่างระหว่างเพศน้อยจนไม่มีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ระหว่างเพศของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตร ยังมีทิศทางเหมือนเดิมในทุกตัวแปร

3. สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ

การสมรสเป็นสถานภาพที่พบทั่วไปในประชากรวัยหนุ่มสาว และเป็นการเริ่มต้นการมีบุตรในสังคมไทย ครอบครัวนับเป็นหน่วยพื้นฐานที่ทำให้การดูแลในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมกับผู้สูงอายุมาแต่ดั้งเดิม การมีคู่สมรสหรือไม่มีนยามเข้าสู่วัยสูงอายุ จึงน่าจะส่งผลถึงความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตร

สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุนั้นมีความเกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดกับตัวแปรเพศของผู้สูงอายุ สำหรับในประเทศไทย ข้อมูลจากสำมะโน ปี 2523 ก็แสดงว่า ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรส แตกต่างกันอย่างมากระหว่างผู้สูงอายุหญิงและชาย คือ กว่า 3 ใน 4 (ร้อยละ 77) ของผู้สูงอายุชาย เปรียบเทียบกับ 2 ใน 5 (ร้อยละ 42) ของผู้สูงอายุหญิง มีสถานภาพสมรส กำลังสมรส ในทางตรงกันข้าม กว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56) ของผู้สูงอายุหญิง เปรียบเทียบกับน้อยกว่าในห้าของผู้สูงอายุชาย เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ ซึ่งการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักประกอบด้วยสตรีหม้าย น่าจะมีสาเหตุสำคัญจากความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องการตาย และการสมรสใหม่ (นภาพร ชโยววรรณและคณะ 2533 : 20-21)

ดังนั้น ในทำนองเดียวกับตัวแปรเพศของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุหญิงมีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุชาย สำหรับตัวแปรสถานภาพสมรสนี้ ได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า หรือแยก มีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรส เพราะคู่สมรสที่ยังอยู่ร่วมกันมักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการดูแลเมื่อเจ็บป่วย แต่ถ้ามีเหตุให้คู่สมรสต้องแยกจากกันไม่ว่าจะด้วยการเสียชีวิต หย่า หรือแยกกันอยู่ก็ตาม ทำให้ผู้สูงอายุต้องหาที่พึ่งอื่นแทนคู่สมรสของตน โดยส่วนใหญ่มักจะต้องการและพึ่งบุตรแทน

ผลการศึกษาข้อมูลปรากฏในรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 8)

ข้อมูลในตารางที่ 8 ตัวแปรที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ หม้าย หย่า หรือแยกต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่สถานภาพกำลังสมรส อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 คือเป็นร้อยละ 93.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 87.7 ตามลำดับ

สาเหตุอาจเนื่องมาจาก ในประเทศไทยรูปแบบครอบครัวค่อย ๆ เปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวขนาดเล็กลง โดยที่คู่สมรสทั้งหมดจะอยู่ร่วมกับบิดามารดาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (ปกติมักเป็นฝ่ายหญิง) เป็นระยะเวลาหนึ่งหลังสมรส ทว่าไปมักเป็น 2-3 ปี หลังจากนั้นจะตั้งครัวเรือนใหม่ของตนเอง ดังนั้นการสมรสจึงนับเป็นการนำไปสู่การแยกออกจากครัวเรือนของบิดามารดาในที่สุด และขบวนการดังกล่าวมักนำไปสู่ความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ทดแทนความผูกพันกับสมาชิกอื่นในครอบครัว เมื่อคู่สมรสตายหรือจากไป ผู้สูงอายุที่ยังอยู่ จึงต้องการพึ่งพาผู้ที่ใกล้ชิดที่สุดขณะนี้คือ บุตรของตน เพื่อชดเชยกับที่สูญเสียคู่สมรสซึ่งตนคิดว่าเป็นที่พึ่งดั้งเดิมไป

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ภายในแต่ละเขตทั้ง เขตเมือง และชนบท ผู้สูงอายุสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยก ยังคงต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร มากกว่ากลุ่มที่กำลังสมรสและพบว่า ร้อยละของความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรของผู้สูงอายุในเขตชนบทยังคงสูงกว่าเขตเมือง เช่นเดิม

ตารางที่ 8

ร้อยละของผู้สูงอายุจำนวนคำถามความต้องการพึ่งพาบุตร สถานภาพสมรสและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	กำลังสมรส	อื่น ๆ	กำลังสมรส	อื่น ๆ	กำลังสมรส	อื่น ๆ
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล						
ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	87.7	93.5	79.1	88.1	89.3	94.7
ไม่ต้องการ	12.3	6.5	20.9	11.9	10.7	5.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=29.48$ (P=0.0)		$\chi^2=6.8$ (P=0.0)		$\chi^2=24.12$ (P=0.0)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล						
เมื่อเจ็บป่วย						
บุตร	60.9	83.4	54.5	69.4	60.1	86.5
บุคคลอื่น	39.1	16.6	45.5	30.6	39.9	13.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=194.83$ (P=0.0)		$\chi^2=11.98$ (P=0.0)		$\chi^2=199.24$ (P=0.0)	

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 8)

ผู้สูงอายุที่ตกเป็นตัวอย่างที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยก ต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วย เป็นอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่กำลังสมรสอย่างมีนัยสำคัญ คือเป็นร้อยละ 83.4 เทียบกับ 60.9 ตามลำดับ

ความแตกต่างของความต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยนี้ น่าจะเป็นผลมาจาก สาเหตุเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ในตัวแปรความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร ผู้ที่อยู่ในกลุ่มกำลังสมรสหากเจ็บป่วยมักอาศัยคู่สมรสของตนช่วยดูแล แต่ถ้าคู่สมรสตายหรือแยกจากกันไปก็มักจะต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วย

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพสมรสกับบุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลยามเจ็บป่วย ก็ยังคงเป็นเช่นเดิม

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตร

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 9)

ผู้สูงอายุตัวอย่างที่เป็น หม้าย หย่า หรือแยก ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 58.5 มีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่กำลังสมรส แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดจะเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุตร ซึ่งมักได้จากการทำงานของตน และคู่สมรส ส่วนผู้สูงอายุที่บุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดนั้นมีเพียงร้อยละ 38.6

ตารางที่ 9

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึงพาบุตร สถานภาพสมรสและเขตที่อยู่อาศัย

การได้พึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	กำลังสมรส	อื่น ๆ	กำลังสมรส	อื่น ๆ	กำลังสมรส	อื่น ๆ
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	38.6	58.5	42.0	64.1	38.0	57.2
บุคคลอื่น	61.4	41.5	58.0	35.9	62.0	42.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=124.28 (P=0.0)$		$\chi^2=25.45 (P=0.0)$		$\chi^2=96.55 (P=0.0)$	
2. กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว						
บุตร	42.4	52.1	39.4	53.2	42.9	51.9
บุคคลอื่น	57.6	47.9	60.6	46.8	57.1	49.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=27.17 (P=0.0)$		$\chi^2=8.45 (P=0.0)$		$\chi^2=19.27 (P=0.0)$	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	54.2	81.2	43.6	66.9	56.1	84.2
บุคคลอื่น	45.8	18.8	56.4	33.1	43.9	15.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=244.64 (P=0.0)$		$\chi^2=25.85 (P=0.0)$		$\chi^2=230.12 (P=0.0)$	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	38.0	60.1	32.5	59.3	39.0	60.3
บุคคลอื่น	62.0	39.9	67.5	40.7	61.0	39.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=152.7 (P=0.0)$		$\chi^2=36.79 (P=0.0)$		$\chi^2=117.02 (P=0.0)$	

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ก็ยังพบว่า ความแตกต่างของแหล่งรายได้สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน ยังคงมีทิศทางเช่นเดิม

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 9)

ผู้สูงอายุตัวอย่างที่สถานภาพหม้าย หย่า หรือแยก ไม่ว่าจะในเขตที่เมืองหรือชนบทอาศัยอยู่ในครอบครัวที่บุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มกำลังสมรส อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาของประสิทธิ์ สวาสดีญาติ (2526 : 41) ในเรื่องโครงสร้างครอบครัวและเครือญาติในกรุงเทพมหานคร พบว่า คนกรุงเทพมหานครได้มอบภาระหน้าที่รับผิดชอบหารายได้เลี้ยงดูสมาชิกครอบครัวให้แก่ สามี และภรรยาใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 38.5 และ 34.7 ตามลำดับ ซึ่งเป็นเหตุผลสนับสนุนว่า เมื่อคู่สมรสคนใดคนหนึ่งตายหรือจากไป ภาระหน้าที่นี้ก็จะตกอยู่กับผู้ที่ยังอยู่ และสำหรับผู้สูงอายุวัยเกษียณ โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงที่จะรับภาระนี้ต่อไปเพียงผู้เดียว จึงต้องพึ่งพาบุตรมากขึ้น โดยให้บุตรเป็นกำลังสำคัญในการเลี้ยงครอบครัว

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 9)

ข้อมูลจากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้สูงอายุที่ตกเป็นตัวอย่างที่มีสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยก มีบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วย สูงถึงร้อยละ 81.2 มากกว่าผู้สูงอายุก่อนสมรส ซึ่งมีร้อยละ 54.2 และสังเกตค่า χ^2 แล้วก็ยืนยันว่าเป็นความแตกต่างที่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตเมือง และชนบทก็พบว่า ความสัมพันธ์

ระหว่างสถานภาพสมรสของผู้สูงอายุกับบุคคลผู้ดูแลยามเจ็บป่วย ยังคงเป็นไปเช่นเดิมอย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุเพราะผู้สูงอายุที่กำลังสมรส มักจะพึ่งพาอาศัยคู่สมรสของตนทั้งด้านเศรษฐกิจ และยามเจ็บป่วยก็ได้อาศัยคู่สมรสช่วยเหลือ แต่ผู้สูงอายุที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยก านยามปกติก็พึ่งพาบุตรอยู่แล้วเมื่อเจ็บป่วย ร่างกายและจิตใจอ่อนแอลง ยิ่งต้องพึ่งพาบุตรมากขึ้น

นอกจากนี้ จะสังเกตได้ว่า ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีบุตรดูแลยามเจ็บป่วยนั้น านเขตชนบทจะสูงกว่าเขตเมือง ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพสมรสใด ทั้งนี้ น่าจะเนื่องจากระบบสาธารณสุข การบริการด้านการแพทย์และพยาบาลของเขตเมืองเจริญกว่าชนบท ผู้สูงอายุในเขตเมืองจึงพึ่งแพทย์ พยาบาลมากกว่าผู้สูงอายุในชนบท และพึ่งพาบุตรในฐานะผู้ดูแลยามเจ็บป่วยน้อยกว่าเขตชนบท

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 9)

ในทานองเดียวกัน การได้พึ่งพาบุตรอื่น ๆ ตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยก็เช่นกัน ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า หรือแยก ส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.1 มีบุตรเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ ขณะที่ผู้สูงอายุก่อนสมรสร้อยละ 62.0 มีบุคคลอื่นเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล โดยส่วนใหญ่เป็นตนเองหรือคู่สมรส และเพียงร้อยละ 38.0 ที่บุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มสถานภาพหม้าย หย่า หรือแยก อย่างมีนัยสำคัญ

ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงมีทิศทางเช่นเดิม แม้จะแยกศึกษาตามเขตที่อยู่อาศัย

สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน ตารางที่ 8 และ 9 สรุปได้ว่า สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตร คือ ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสเป็นหม้าย หย่า หรือแยก ต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสถานภาพกำลังสมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นตัวแปรการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรที่ไม่ว่าผู้สูงอายุสถานภาพสมรสใดก็ตอบว่าได้รับการดูแลส่งเสียมากเป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย ก็พบว่าทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ

4. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุ

จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างมากในการประเมินถึงสถานภาพการมีผู้เลี้ยงดูผู้สูงอายุ (นภาพร ชัยวรารณและคณะ 2533 : 23) และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่นี้ เป็นทั้งเหตุและผลของความต้องการพึ่งพาบุตร

ผลการวิจัยที่ผ่านมา กรรณิการ์ สุขเกษม (2525 : 8) พบว่า ความคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือจากบุตรนั้น ได้รับอิทธิพลจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตเท่านั้น นอกจากนี้ นิรนุช เชื้อโชติ (2530 : 54) ยังพบว่า ในเขตเมืองสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 5 คนขึ้นไป มีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรร้อยละ 82.6 และลดลงเรื่อย ๆ เมื่อจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยลงไป สำหรับสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 3-4 คน และ 1-2 คน จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาบุตรร้อยละ 70.9 และ

ตารางที่ 10

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิตและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล						
ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	90.3	90.5	83.5	83.5	91.9	91.7
ไม่ต้องการ	9.7	9.5	16.5	16.5	8.1	8.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=0.00$ (P=0.92)		$\chi^2=0.00$ (P=1.0)		$\chi^2=0.00$ (P=0.92)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล						
เมื่อเจ็บป่วย						
บุตร	71.0	74.8	60.6	66.6	73.4	76.3
บุคคลอื่น	29.0	25.2	39.4	33.4	26.6	23.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=5.56$ (P=0.01)		$\chi^2=1.79$ (P=0.17)		$\chi^2=2.55$ (P=0.11)	

ศูนย์วิจัยทรัพยากรชีวภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

67.6 ตามลำดับ ส่วนในเขตชนบท สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 5 คน 3-4 คน และ 1-2 คน จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรในอัตราส่วนร้อยละใกล้เคียงกันมาก คือ ร้อยละ 96.6, 96.4 และ 94.0 ตามลำดับ เช่นเดียวกับที่ พิระพัฒน์ วรเนติวุฒิ (2530 : 45-50) ได้ศึกษาพบว่า ในเขตเมือง มารดาที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก จะต้องการให้บุตรช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจมากกว่ามารดาที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย แต่ในชนบทไม่พบความแตกต่างดังกล่าว

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า "ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก มีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย" เพราะผู้สูงอายุที่มีบุตรมากก็น่าจะต้องการพึ่งพาบุตรมาก และโอกาสที่จะได้พึ่งพาบุตรก็น่าจะมากตามไปด้วย ผลการศึกษาปรากฏในรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของผู้สูงอายุกับความ ต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 10)

ข้อมูลจาก ตารางที่ 10 พบว่า ผู้สูงอายุทั้งกลุ่มที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากและกลุ่มที่จำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย ต่างก็ต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร ใกล้เคียงกัน คือเป็นร้อยละ 90.3 และ ร้อยละ 90.5 ตามลำดับ ซึ่งถือว่าไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย ยังคงไม่พบความแตกต่างดังกล่าว ทั้งในเขตเมืองและชนบท นั่นคือ ตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตไม่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรของผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะพิจารณารวมทั้งประเทศ หรือ แยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 10)

ถ้าพิจารณาทั้งประเทศพบว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย คือ เป็นร้อยละ 74.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 71.0 ตามลำดับ ซึ่งค่า χ^2 ที่คำนวณได้ก็ยืนยันความสัมพันธ์ดังกล่าวที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ทั้งในเขตเมืองและชนบท ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก จะมีร้อยละที่ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย แต่ค่า χ^2 ที่คำนวณได้ แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิต กับความต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย เป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพเป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปร 1 ตารางที่ 11)

ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวม มีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดมากกว่ากลุ่มที่มีชีวิตน้อยอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในเขตเมือง เขตชนบท และ เมื่อพิจารณารวมทั้งประเทศ

ผลการวิจัยหลายโครงการ พบว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ (พีระพัฒน์ วรเนติวุฒิชัย 2530 : 28-30) บิดามารดาที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก มักมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าบิดามารดาที่มีจำนวนบุตรที่มี

ตารางที่ 11

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึงพาบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิตและเขตที่อยู่อาศัย

การได้พึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตน้อย	จำนวนบุตร ที่มีชีวิตมาก
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	43.5	53.4	47.9	61.7	42.5	52.0
บุคคลอื่น	56.5	46.6	52.1	38.3	57.5	48.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=29.55$ (P=0.0)		$\chi^2=9.51$ (P=0.00)		$\chi^2=22.31$ (P=0.0)	
2. กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว						
บุตร	45.0	50.8	43.5	53.2	45.3	50.4
บุคคลอื่น	55.0	49.2	56.5	46.8	54.7	49.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=9.10$ (P=0.00)		$\chi^2=3.92$ (P=0.04)		$\chi^2=5.7$ (P=0.01)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	65.0	71.1	53.4	60.3	67.6	73.0
บุคคลอื่น	35.0	28.9	46.6	39.7	32.4	27.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=12.22$ (P=0.00)		$\chi^2=1.96$ (P=0.16)		$\chi^2=8.20$ (P=0.00)	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	49.8	49.3	49.6	45.6	49.9	50.0
บุคคลอื่น	50.2	50.7	50.4	54.4	50.1	50.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=0.05$ (P=0.82)		$\chi^2=0.64$ (P=0.42)		$\chi^2=0.00$ (P=0.98)	

ชีวิตน้อย ถ้าบิดามารดาอยู่หน้าวัยทำงานแม้ฐานะ เศรษฐกิจจะไม่ดีนัก ก็ยังสามารถทำงานหาเลี้ยงบุตรที่มีจำนวนมากได้ แต่เมื่อบิดามารดาเข้าสู่วัยสูงอายุสมรรถภาพร่างกายถดถอยลง จึงต้องอาศัยบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของคนแทน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองกับชนบท แม้ผู้สูงอายุในเขตชนบทจะมีปัญหาในด้านเศรษฐกิจ มากกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง โดยผู้สูงอายุในชนบทน่าจะพึ่งพาบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดมากกว่าในเขตเมือง แต่ข้อมูลที่ได้จากราย 11 แสดงให้เห็นว่า ร้อยละของผู้สูงอายุเขตเมืองมีบุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สุดมากกว่าเขตชนบท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะอาชีพที่แตกต่างกัน เขตชนบทผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรไร่ไม่เกษียณอายุและฐานะไม่ดีขึ้น จึงยังต้องมีส่วนร่วมในการหารายได้อยู่ แต่เขตเมืองผู้สูงอายุประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น และสัดส่วนของผู้ที่ทำเกษตรกรรมน้อยกว่าชนบท และฐานะเศรษฐกิจดีกว่า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุไม่จำเป็นต้องทำงานเองต่อไป จึงพึ่งบุตรในฐานะที่บุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญมากกว่าชนบท

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 11)

งานทำนอกเดียวกับ ตัวแปรแหล่งรายได้สำคัญที่สุด กลุ่มผู้สูงอายุที่จำนวนบุตรมีชีวิตมาก มีบุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุที่จำนวนบุตรมีชีวิตน้อยอย่างมีนัยสำคัญ และความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปเช่นเดิม ทั้งในเขตเมืองและชนบทเมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 11)

ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ร้อยละของผู้สูงอายุกลุ่มที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวมมีบุตรดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย อย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือเป็นร้อยละ 71.1 และ 65.0 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ทั้งเขตเมืองและชนบทก็เช่นกัน กลุ่มตัวอย่างที่จำนวนบุตรมีชีวิตรวมมีบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยเป็นมากกว่ากลุ่มจำนวนบุตรน้อย แต่ค่า χ^2 ที่คำนวณได้ แสดงว่าเป็นความแตกต่างที่ไม่มีความนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุในชนบทมีบุตรดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่าเขตเมือง ซึ่งน่าจะเป็นเพราะ เรื่องโครงสร้างครอบครัว ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนที่ผ่านมา

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 11)

ข้อมูลในตารางที่ 11 แสดงว่า ในเขตเมืองกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวมมีบุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย เป็นสัดส่วนต่ำกว่ากลุ่มที่จำนวนบุตรน้อยทั้งเขตเมืองและชนบท ซึ่งเป็นทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐาน แต่ค่า χ^2 ที่คำนวณได้ชี้ว่าเป็นความแตกต่างที่ไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเขตชนบท และเมื่อพิจารณารวมทั้งประเทศพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวม และกลุ่มที่จำนวนบุตรมีชีวิตน้อย มีบุตรเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก จนกล่าวได้ว่า ไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตรวมหรือน้อย ก็ไม่มีผลต่อการจ่ายค่ารักษาพยาบาลยามผู้สูงอายุเจ็บป่วย

สรุป

การศึกษาครั้งนี้ ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก ต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตร มากกว่าผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตน้อย ซึ่งผลการวิเคราะห์ตารางที่ 10 และ 11 สรุปได้ว่า

ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากต้องการให้บุตร เป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มจำนวนบุตรน้อย เป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมีมากใกล้เคียงกัน

สำหรับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพความเป็นจริง ตัวแปรตามส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรที่มีชีวิต ในทิศทางเดียวกันกับสมมติฐาน ยกเว้นตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลเท่านั้นที่ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวมและน้อย

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตรด้านการดูแล เมื่อเจ็บป่วยนั้นส่วนใหญ่เป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทั้งในเขตเมืองและชนบท

ส่วนการได้พึ่งบุตรด้านเศรษฐกิจ ทิศทางของความสัมพันธ์ยังคงเดิม

5. ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ

มนุษย์เมื่ออายุมากขึ้น สังขารจะค่อย ๆ ร่วงโรยไปตามกาลเวลา ผู้สูงอายุจะทำงานหรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อยกว่าเมื่ออยู่ในวัยหนุ่มสาว โดยเฉพาะถ้าผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ ก็จะช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง จึงต้องการพึ่งพาบุตรมากขึ้น นั่นคือ ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุน่าจะมีผลต่อความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตร การวิจัยครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า "ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดี มี

ตารางที่ 12

ร้อยละของผู้สูงอายุจำนวนตามความต้องการพึ่งพาบุตร ภาวะสุขภาพและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	88.7	92.6	80.1	89.7	90.6	93.4
ไม่ต้องการ	11.3	7.4	19.9	10.3	9.4	6.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=14.64$ (P=0.0)		$\chi^2=6.96$ (P=0.0)		$\chi^2=6.15$ (P=0.01)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล เมื่อเจ็บป่วย						
บุตร	70.5	71.0	58.6	63.7	73.3	72.3
บุคคลอื่น	29.5	29.0	41.4	36.3	26.7	27.7
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=0.09$ (P=0.75)		$\chi^2=1.15$ (P=0.28)		$\chi^2=0.27$ (P=0.60)	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่สุขภาพดีกว่า" ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 12)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุกับตัวแปรความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรเป็นไปในทิศทางเดียวกับสมมติฐาน คือ ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดีต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่สุขภาพดีอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะศึกษารวมทั้งประเทศหรือแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 12)

เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้นที่พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่สุขภาพไม่ดีต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยเป็นร้อยละสูงกว่ากลุ่มที่สุขภาพดี โดยเป็นร้อยละ 63.7 เทียบกับ 58.6 ตามลำดับ ส่วนในเขตชนบทกลับเป็นไปในทิศทางตรงข้ามคือร้อยละของผู้สูงอายุที่สุขภาพดีต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มสุขภาพไม่ดีเล็กน้อย แต่ทั้งในเขตเมืองและชนบท เมื่อทดสอบด้วยค่า χ^2 แล้วกล่าวได้ว่า ไม่มีความแตกต่างของความต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุที่ภาวะสุขภาพต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05

เมื่อพิจารณารวมทั้งประเทศก็เช่นกัน คือผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วยเป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกันมาก จนเรียกได้ว่าไม่แตกต่างกัน และค่า χ^2 ก็ยืนยันว่าไม่มีความแตกต่างกันจริงที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 13

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึงพาบุตร ภาวะสุขภาพ และเขตที่อยู่อาศัย

การได้พึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี	สุขภาพดี	สุขภาพไม่ดี
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	44.8	51.6	48.7	57.3	43.9	50.6
บุคคลอื่น	55.2	48.4	51.3	42.7	56.1	49.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=14.11$ (P=0.0)		$\chi^2=3.38$ (P=0.06)		$\chi^2=11.59$ (P=0.0)	
2. กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว						
บุตร	44.7	49.4	44.9	46.3	44.7	49.9
บุคคลอื่น	55.3	50.6	55.1	53.7	55.3	50.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=6.04$ (P=0.01)		$\chi^2=0.04$ (P=0.84)		$\chi^2=6.32$ (P=0.01)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	65.8	66.8	53.0	55.1	68.6	68.8
บุคคลอื่น	34.2	33.2	47.0	44.9	31.4	31.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=0.38$ (P=0.54)		$\chi^2=0.14$ (P=0.71)		$\chi^2=0.0$ (P=0.96)	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	45.0	51.9	43.3	47.8	45.4	52.6
บุคคลอื่น	55.0	48.1	56.7	52.2	54.6	47.4
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=14.27$ (P=0.0)		$\chi^2=1.03$ (P=0.35)		$\chi^2=12.87$ (P=0.0)	

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 13)

ในประเทศไทย ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดี บุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.6 มากกว่าผู้สูงอายุสุขภาพดีที่บุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด เพียงร้อยละ 44.8 โดยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดนี้ เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.05

นอกจากนี้ ทั้งในเขตเมืองและชนบทพบว่า ร้อยละของ กลุ่มผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดีมีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดสูงกว่ากลุ่มสุขภาพดี แต่ทดสอบด้วย χ^2 พบว่า เฉพาะ เขตชนบทเท่านั้นที่ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญ น่าจะเป็นเพราะ เขตชนบทส่วนใหญ่นักประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสุขภาพร่างกายมีผลต่อการประกอบอาชีพ โดยหากสุขภาพไม่ดีไม่สามารถประกอบอาชีพได้ รายได้ก็จะลดลง จึงจะต้องพึ่งบุตรในฐานะแหล่งรายได้ที่สำคัญมากขึ้น เพราะอาชีพเกษตรกรรมมิได้มีรายได้ประจำเป็นเงินเดือน และยังไม่มีเบี้ยบำนาญ หรือการเกษียณอายุด้วย

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 13)

ทานองเดียวกัน แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของผู้สูงอายุกลุ่มที่สุขภาพไม่ดีก็คือบุตร ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่สุขภาพดี อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ผลการวิเคราะห์ก็ยังคงเป็นไป

เช่นเดียวกับตัวแปรแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด โดยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับตัวแปร กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวนั้น เป็นไปอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะในเขตชนบท ส่วนในเขตเมือง ถึงแม้ร้อยละของผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดีจะมี บุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว สูงกว่ากลุ่มที่สุขภาพดี แต่ทดสอบด้วย ค่า x^2 แล้วเป็นความแตกต่างที่น้อยจนถือได้ว่าไม่มีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.05 ซึ่งน่าจะเนื่องมาจากสาเหตุที่ได้กล่าวไว้ในตอนที่ผ่านมา

คํานการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 13)

เมื่อพิจารณาค่าร้อยละจากตารางที่ 13 พบว่า ผู้สูงอายุไทยที่สุขภาพ ไม่ดีมีบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยเป็นร้อยละสูงกว่าผู้สูงอายุที่สุขภาพดี แต่ถือเป็น ความแตกต่างที่น้อยมาก ซึ่งทดสอบด้วย x^2 แล้วกล่าวได้ว่าเป็นความแตกต่าง ที่ไม่มีนัยสำคัญที่ 0.05

ผลการศึกษาเมื่อแยกตามเขตที่อยู่อาศัยก็พบว่า ทั้งในเขตเมืองและ ชนบท ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วย ที่ระดับ นัยสำคัญ 0.05 นั่นคือไม่ว่าผู้สูงอายุจะมีภาวะสุขภาพดีหรือไม่ดี ก็มีบุตรเป็นผู้ ดูแลยามเจ็บป่วยคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละใกล้เคียงกัน โดยในเขตเมืองเป็นร้อยละ 53.0 และ 55.1 ส่วนเขตชนบทเป็นร้อยละ 68.6 และ 68.8 ตามลำดับ สังเกตได้ว่า ในเขตชนบทผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่ม มีสัดส่วนที่บุตรดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่า เขตเมือง ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากในชนบทซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เป็น ครอบครัวขยาย สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกันมากกว่าในสังคม เมือง (เรวัต แสงสุริยงค์ 2533 : 11) ดังนั้น เมื่อผู้สูงอายุในชนบทเจ็บป่วย จึง

ได้รับการดูแลจากบุตร เป็นร้อยละที่สูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 13)

ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดีมีบุตรเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ร้อยละ 51.9 สูงกว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ซึ่งมีร้อยละ 45.0 และค่า χ^2 ที่คำนวณได้ก็แสดงว่าภาวะสุขภาพมีความสัมพันธ์กับตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลในทิศทางที่เป็นไปตามสมมติฐาน ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95

อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบเฉพาะในเขตชนบทเท่านั้น ส่วนในเขตเมือง ผู้สูงอายุที่ภาวะสุขภาพดีและไม่ดี มีความแตกต่างกันน้อยมากในเรื่องผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล จนไม่มีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งน่าจะเนื่องจากโครงสร้างครอบครัวที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบทนั่นเอง

สรุป

สมมติฐานข้อหนึ่งที่ได้ตั้งไว้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่ภาวะสุขภาพไม่ดีมีความต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่สุขภาพดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 12 โดยสรุปมีดังนี้

ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดี ต้องการการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่สุขภาพดี ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย ผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่มต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วย เป็นร้อยละที่เท่า ๆ กัน เมื่อแยกตามเขตที่อยู่อาศัย ก็ยังคงพบว่าในแต่ละเขตผู้สูงอายุที่ภาวะสุขภาพต่างกัน มีความแตกต่างกันน้อยมากในเรื่องดังกล่าว จนถึงได้ว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับ 0.05

ส่วนการได้ฟังพบบุตรในสภาพที่เป็นจริง (ตารางที่ 13) สรุปได้ว่า ใน
ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่ภาวะสุขภาพต่างกันไม่มีความแตกต่าง เรื่องการได้รับการ
การดูแลส่งเสียจากบุตร แต่สำหรับตัวแปรแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด และกำลังสำคัญ

ในการหาเลี้ยงครอบครัวนั้น มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในทิศทาง
ที่เป็นไปตามสมมติฐาน คือ ผู้สูงอายุที่สุขภาพไม่ดีมีบุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญ
ที่สุด และเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นอัตราส่วนร้อยละที่สูงกว่าผู้
สูงอายุที่สุขภาพดี ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95

เมื่อเจ็บป่วย ผู้สูงอายุกลุ่มที่สุขภาพไม่ดี มีบุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้
มากกว่ากลุ่มที่สุขภาพดี ตามสมมติฐาน แต่ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มก็มีบุตรเป็นผู้ดูแล
ยามเจ็บป่วยเป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับตัวแปรแหล่ง
รายได้สำคัญที่สุด กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว และผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล
โดยรวมทั้งประเทศเป็นไปตามสมมติฐาน แต่เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย
พบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงอยู่เฉพาะในชนบท ซึ่งสาเหตุน่าจะ เป็นเพราะ
ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจสังคม และโครงสร้างครอบครัว
ระหว่างเขตเมืองกับชนบทนั่นเอง

6. การทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

แม้ว่าอายุที่เกษียณอย่างเป็นทางการในประเทศไทยคือ อายุ 60 ปี แต่มีประชากรเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ต้องเกษียณเมื่ออายุ 60 คือ กลุ่มที่เป็นข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ อย่างไรก็ตาม แม้ในกลุ่มข้าราชการ ก็มีความหมายว่าจะหยุดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเมื่ออายุ 60 ปี เพราะหลังเกษียณแล้วข้าราชการบางคนอาจทำงานอื่นได้ สำหรับประชากรส่วนใหญ่อายุอยู่ในภาคเกษตรและภาคเอกชน แนวความคิดเกี่ยวกับเวลาหรืออายุที่แน่นอนที่ต้องเกษียณอาจใช้ไม่ได้

นั่นคือ ประชากรไทยมักทำงานเชิงเศรษฐกิจไปเรื่อย ๆ แม้เข้าสู่วัยสูงอายุ และทำต่อไปจนภาวะสุขภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยจึงเลิกทำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุ กลุ่มที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจน่าจะยังพึ่งตนเองได้มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตารางที่ 14 และ 15 ปรากฏในรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ
กับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 14)

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจต้องการได้รับการดูแลส่งเสีย

จากบุตรมากกว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ โดยคิดเป็นร้อยละ 93.1 และ 84.2 ตามลำดับ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 14

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร การทำงานเชิงเศรษฐกิจและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	ทำงาน	ไม่ทำงาน	ทำงาน	ไม่ทำงาน	ทำงาน	ไม่ทำงาน
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล						
ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	84.2	93.1	74.6	86.0	85.6	94.7
ไม่ต้องการ	15.8	6.9	25.4	14.0	14.4	5.3
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=57.0$ (P=0.0)		$\chi^2=7.46$ (P=0.0)		$\chi^2=59.33$ (P=0.0)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล						
เมื่อเจ็บป่วย						
บุตร	61.9	74.6	53.3	62.3	63.1	77.5
บุคคลอื่น	39.1	25.4	46.7	37.7	36.9	22.5
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=51.96$ (P=0.0)		$\chi^2=2.86$ (P=0.09)		$\chi^2=59.71$ (P=0.0)	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยทิศทางของความสัมพันธ์ก็ยังคงเดิมทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุไทยกลุ่มที่ได้รับเบี้ยบำนาญนั้นมีไม่มากนัก เมื่อไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ รายได้เลี้ยงตนเองก็ลดลง ทำให้ต้องการได้รับการดูแลเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 14)

ข้อมูลในตาราง 14 แสดงว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วยร้อยละ 74.6 ขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงานต้องการเพียงร้อยละ 61.9 ค่า x^2 ที่คำนวณได้ ก็ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการทำงานเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ กับตัวแปรบุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

อย่างไรก็ตามเมื่อแยกศึกษาตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มไม่ได้ทำงาน แม้จะมีร้อยละที่ต้องการให้บุตรดูแลยามเจ็บป่วยสูงกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานทั้งในเมืองและชนบท แต่พิจารณาว่า x^2 แล้วพบว่า ในเขตชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรยังคงเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนเขตเมืองนั้น (ผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่มต้องการให้บุตรเป็นผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย เป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกัน จนไม่แตกต่างกันที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึงพาบุตรการทำงานเชิงเศรษฐกิจและเขตที่อยู่อาศัย

การได้พึงพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	ทำงาน	ไม่ทำงาน	ทำงาน	ไม่ทำงาน	ทำงาน	ไม่ทำงาน
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	18.3	60.2	17.8	61.1	18.4	60.0
บุคคลอื่น	81.7	39.8	82.2	38.9	81.6	40.0
รวม	100	100	100	100	100	100
	$\chi^2=477.43$ (P=0.0)		$\chi^2=69.45$ (P=0.0)		$\chi^2=402.51$ (P=0.0)	
2. กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว						
บุตร	30.1	53.6	22.1	51.8	31.2	54.0
บุคคลอื่น	69.9	46.4	77.9	48.2	68.8	46.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=135.97$ (P=0.0)		$\chi^2=27.6$ (P=0.0)		$\chi^2=110.61$ (P=0.0)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	57.2	70.0	42.8	56.7	31.2	54.0
บุคคลอื่น	42.8	30.0	57.2	43.3	68.8	46.0
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=45.65$ (P=0.0)		$\chi^2=6.0$ (P=0.01)		$\chi^2=110.61$ (P=0.0)	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	29.4	55.9	25.6	50.3	29.9	57.2
บุคคลอื่น	70.6	44.1	74.4	49.7	70.1	42.8
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=186.67$ (P=0.0)		$\chi^2=21.94$ (P=0.0)		$\chi^2=168.74$ (P=0.0)	

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเชิง เศรษฐกิจของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 15)

ความแตกต่างของแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด ระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำงานและไม่ทำงานเชิง เศรษฐกิจนั้น พบได้อย่างชัดเจน คือ ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิง เศรษฐกิจมีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดเพียง ร้อยละ 18.3 เท่านั้น และไม่ว่าในเขตเมืองหรือชนบทก็เป็นไปเหมือนกัน ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95

สาเหตุเนื่องมาจาก การทำงานเชิงเศรษฐกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีผลกระทบต่อรายได้ของบุคคลนั้นโดยตรง นั่นคือ ผู้ที่ทำงานก็จะมีรายได้จากการทำงานของตน และมักเป็นแหล่งรายได้หลัก ส่วนรายได้อื่น ๆ จะเป็นแหล่งรองลงไป แต่กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงาน เมื่อไม่มีรายได้จากการทำงานของตนเอง ก็ต้องพึ่งพาผู้ใกล้ชิดโดยเฉพาะบุตร เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดทดแทน

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 15)

ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิง เศรษฐกิจมีบุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิง เศรษฐกิจ คือเป็นร้อยละ 53.6 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 30.1 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่า χ^2 แล้วกล่าวได้ว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุทั้ง 2 กลุ่มนี้ เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

เมื่อแยกศึกษาตามเขตที่อยู่อาศัยก็ได้ผลเหมือนกัน คือ ทั้งในเขตเมืองและชนบท ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานมีบุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นร้อยละมากกว่ากลุ่มที่ทำงาน

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 15)

ผู้สูงอายุที่ทำงานและไม่ได้ทำงานเชิง เศรษฐกิจมีร้อยละที่บุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยแตกต่างกันไป โดยกลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน มีบุตรเป็นผู้ดูแลเป็นอัตราร้อยละ 70.0 ขณะที่กลุ่มทำงานเชิง เศรษฐกิจมีร้อยละ 57.2 ถือเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อนำตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยเข้ามาร่วมพิจารณา ก็พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรการทำงานเชิง เศรษฐกิจกับตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วยยังเป็นไปเช่นเดิม

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 15)

เมื่อพิจารณาทั้งเขตเมือง เขตชนบท และรวมทั้งประเทศ ต่างพบตรงกันว่าความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเชิง เศรษฐกิจกับตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 นั่นคือ พบว่า

เมื่อพิจารณาทั้งประเทศร้อยละ 55.9 ของผู้สูงอายุไทยที่ไม่ได้ทำงาน และเพียงร้อยละ 29.4 ของผู้สูงอายุที่ทำงานเชิง เศรษฐกิจ มีบุตรเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้นยามเจ็บป่วย และสัดส่วนดังกล่าวลดลงสำหรับเขตเมืองคือร้อยละ 50.3 ของผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงาน และร้อยละ 25.6 ของผู้สูงอายุที่ทำงาน และเขตชนบทเป็นร้อยละ 57.2 และ 29.9 ตามลำดับ

สรุป

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการทำงานเชิงเศรษฐกิจ กับความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตรนั้น ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 14 และ 15 สรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัยก็ยังพบว่า ความสัมพันธ์ยังคงเป็นไปเช่นเดิม ทั้งในเขตเมืองและชนบท ยกเว้นความต้องการพึ่งพาบุตรด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยของผู้สูงอายุเขตเมืองที่แม้จะสัมพันธ์กับการทำงานเชิงเศรษฐกิจในทิศทางเดียวกับสมมติฐาน แต่ค่า χ^2 และค่า P แสดงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

7. อาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุ

ครอบครัวที่มีอาชีพหลักคือการเกษตรกรรมนั้น มีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อจำนวนผลผลิต ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเป็นแรงงานที่มีอยู่ในแต่ละครัวเรือน การเพิ่มผลผลิตทำได้โดยการเพิ่มจำนวนแรงงานจากจำนวนบุตรและการแต่งงาน นอกจากนี้ ลักษณะการทำงานยังเป็นแบบสมาชิกครอบครัวทำงานร่วมกัน ไม่ต้องแยกย้ายไปทำงานไกล ๆ นอกบ้าน มีเวลาส่วนใหญ่อยูู่กับครอบครัว สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันมากกว่าครอบครัวในสังคมอุตสาหกรรม (เรวัตติ์ แสงสุริยงค์ 2533 : 11, 15) และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเกษตรกรรมนี้เองที่น่าจะทำให้ผู้สูงอายุในครอบครัวต้องการพึ่งพาบุตรและได้พึ่งพาบุตรมากกว่า

ผู้สูงอายุที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีความต้องการพึ่งพาบุตร และได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้สูงอายุกับความต้องการพึ่งพาบุตร

- ความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 16)

แม้ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิง เศรษฐกิจ จะมีรายได้จากการทำงานของตนเองก็ตาม แต่ข้อมูลจากตารางที่ 16 ได้แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุไทยที่ยังทำงานนี้ต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรสูงถึงกว่าร้อยละ 80

โดยเมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพแล้วพบว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอาชีพภาคเกษตรกรรมต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 (เป็นร้อยละ 87.9 และ 81.7 ตามลำดับ)

ซึ่งแยกพิจารณาเป็นเขตเมืองและชนบท ก็ยังพบว่าทิศทางของความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพยังคงเป็นเช่นเดิม แต่เป็นความแตกต่างที่น้อยจนถือว่าไม่มีนัยสำคัญ ณ ระดับที่ตั้งไว้ นั่นแสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากอาชีพของผู้สูงอายุแล้วสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในสังคมเมืองและชนบท ยังมีผลต่อความต้องการได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตรของผู้สูงอายุด้วย

- บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแลเมื่อเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 16)

เมื่อพิจารณาค่าร้อยละในตารางที่ 16 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพภาค

ตารางที่ 16

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร กลุ่มอาชีพและเขตที่อยู่อาศัย

ความต้องการพึ่งพาบุตร	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	นอกภาค	ภาค	นอกภาค	ภาค	นอกภาค	ภาค
	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ความต้องการได้รับการดูแล ส่งเสียจากบุตร						
ต้องการ	81.7	87.9	72.6	82.6	85.3	88.1
ไม่ต้องการ	18.3	12.1	27.4	17.4	14.7	11.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=7.25$ (P=0.0)		$\chi^2=0.68$ (P=0.4)		$\chi^2=1.10$ (P=0.29)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
2. บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการให้ดูแล เมื่อเจ็บป่วย						
บุตร	60.0	65.2	52.3	71.5	62.8	64.9
บุคคลอื่น	40.0	34.8	47.7	28.5	37.2	35.1
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=2.85$ (P=0.09)		$\chi^2=2.77$ (P=0.09)		$\chi^2=0.31$ (P=0.57)	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกษตรกรกรมมิบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมทั้งเขตเมือง เขตชนบท และรวมทั้งประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ค่า x^2 ที่คำนวณได้ชี้ว่าเป็นความแตกต่างที่ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพปัจจุบันของผู้สูงอายุกับการได้พึ่งพาบุตรในสภาพที่เป็นจริง

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด (ตัวแปรที่ 1 ตารางที่ 17)

ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดจากการทำงานของตนเองเพียงร้อยละ 21.9 และ 18.0 ของผู้สูงอายุที่มีอาชีพในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมตามลำดับ มีบุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด เมื่อทดสอบด้วย x^2 พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม มีสัดส่วนที่บุตรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

แต่เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มอาชีพกับแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดนั้นเป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

- กำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (ตัวแปรที่ 2 ตารางที่ 17)

ในทางองเดียวกับแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีสัดส่วนที่บุตรเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่ากลุ่มอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แต่เมื่อพิจารณาแยกตาม

ตารางที่ 17

ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้ฟังพยางค์ กลุ่มอาชีพและเขตที่อยู่อาศัย

การได้ฟังพยางค์	ทั้งประเทศ		เมือง		ชนบท	
	นอกภาค	ภาค	นอกภาค	ภาค	นอกภาค	ภาค
	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม	เกษตรกรรม
ด้านเศรษฐกิจ						
1. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด						
บุตร	18.0	21.9	19.8	34.1	17.3	21.4
บุคคลอื่น	82.0	78.1	80.2	65.9	82.7	78.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=25.45$ (P=0.0)		$\chi^2=1.95$ (P=0.16)		$\chi^2=1.94$ (P=0.16)	
2. กำแพงสำคัญในการหาเลี้ยง						
ครอบครัว						
บุตร	30.3	31.7	23.8	28.8	32.6	31.8
บุคคลอื่น	69.7	68.3	76.2	71.2	67.4	68.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=25.45$ (P=0.0)		$\chi^2=0.07$ (P=0.79)		$\chi^2=0.03$ (P=0.86)	
ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย						
3. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย						
บุตร	55.7	60.1	43.8	52.7	60.1	60.4
บุคคลอื่น	44.3	39.9	56.2	47.3	39.9	39.6
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=1.72$ (P=0.18)		$\chi^2=0.38$ (P=0.53)		$\chi^2=0.0$ (P=0.99)	
4. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล						
บุตร	28.1	30.2	24.0	31.7	29.6	30.1
บุคคลอื่น	71.9	69.8	76.0	68.3	70.4	69.9
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
	$\chi^2=0.45$ (P=0.49)		$\chi^2=0.36$ (P=0.54)		$\chi^2=0.01$ (P=0.93)	

เขตที่อยู่อาศัยไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย

- ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย (ตัวแปรที่ 3 ตารางที่ 17)

ผู้สูงอายุที่อยู่คนละกลุ่มอาชีพ ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องผู้ดูแลยามเจ็บป่วย คือ มีบุตรเป็นผู้ดูแลยามเจ็บป่วยเป็นร้อยละที่ใกล้เคียงกัน ทั้งในเขตเมือง เขตชนบท และเมื่อพิจารณารวมทั้งประเทศ โดยค่า χ^2 ที่คำนวณได้อธิบายได้ว่า ตัวแปรกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วยที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

- ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล (ตัวแปรที่ 4 ตารางที่ 17)

เช่นเดียวกับตัวแปรผู้ดูแลยามเจ็บป่วย เมื่อทดสอบด้วย χ^2 แล้ว ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลุ่มอาชีพกับตัวแปรผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งในเขตเมืองและชนบท คือ ไม่ว่าผู้สูงอายุจะทำงานในกลุ่มอาชีพภาคเกษตรกรรม หรือนอกภาคเกษตรกรรม ก็มีร้อยละที่บุตรจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ใกล้เคียงกัน (ประมาณร้อยละ 30) โดยส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุที่ทำงานเหล่านี้มักจ่ายค่ารักษาพยาบาลเอง หรือมีคู่สมรสเป็นผู้จ่ายให้

สรุป

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุกับความต้องการและการได้พึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุ ในการศึกษาคั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพในภาคเกษตรกรรมต้องการพึ่งพาบุตร และ ได้พึ่งพา
บุตรมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตา
รางที่ 16-17 สรุปได้ว่า

ความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น พบเฉพาะในความต้องการพึ่ง
พาบุตรและการได้พึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจ นั่นคือ ผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพ
เกษตรกรรมต้องการและได้พึ่งบุตรในด้านเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มอาชีพ
เกษตรกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในด้าน การดูแลเมื่อเจ็บป่วยนั้น มีความแตกต่าง
ระหว่างกลุ่มน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญ ณ ระดับที่กำหนด ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเนื่อง
มาจาก ผู้มีอาชีพเกษตรกรรม มักมีรายได้ไม่สูงนักจึงต้องการพึ่งพาบุตรในด้าน
เศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น

อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะด้าน
เศรษฐกิจ หรือการดูแลเมื่อเจ็บป่วย ก็ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลุ่มอา
ชีพกับความต้องการและการได้พึ่งพาบุตร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นั้นแสดงว่า
สภาพความเป็นเมือง เป็นชนบท มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย